

Visky András

Hosszú péntek

– játék tizenöt jelenetben –

*„mit is keresnék, ha már keresek valamit,
ha nem a megváltásomat keresném”*

Hommage à Kertész Imre

[© András Visky]

Magasztaljuk és szenteljük meg nagy Nevét [közösség: Ámen] e világon, melyet kedvére teremtett, érvényesítse uralmát életetek során, egész Izrael élete során, hamarosan, már a közeljövőben, s mondjátok erre: Ámen!

[Közösség: Ámen! Legyen nagy neve áldott örökre és örökkön-örökké! Legyen áldott...]

Legyen nagy neve áldott örökre és örökkön-örökké!

Legyen áldott és dicsért, dicső és magasztos, fennkölt és hírneves, imádott és megszentelt a Neve annak, aki Szent, áldott Ő!

[Közösség: Áldott Ő!]

Áldottabb Ő minden áldásnál, költeménynél, dicshimnuszánál és vigaszéneknél, amit a világon mondanak, s ti mondjátok erre: Ámen!

[Közösség: Ámen!]

Jöjjön nagy békesség és élet a mennyből ránk és egész Izraelre, s mondjátok erre: Ámen!

[Közösség: Ámen!]

Aki békét teremt magasságaiban, az hozzon békességet ránk és egész Izraelre! Mondjátok végül: Ámen!

[Közösség: Ámen!]

(Gyászolók kaddisa)

Szereplők

B.

KAR

(kilenc tagú, hat férfi, három nő)

*

FELESÉG

TANÍTÓ ÚR

FIÚ

LÁNY

DIRI

PÖRGE

(mindannyian a KAR tagjai)

[STÍLUS] A kaddis rituális gyakorlatát követve az előadást a rituális minimumnak, a „minjannak” megfelelő tíz szereplővel létrehozni igazi színházi feladat. A szereplők lehetővé teszik a feleség-férj; az intézet; a Tanító úr stb. jeleneteit színpadi szituációkként, több szereplős szcénákként megalkotni. A „minjan” nem pusztán férfiakból állna esetünkben, de mindenképpen egy a saját személytelenségükbe burkolózott személyekből álló csoportot gondolunk alatta, pontosan ugyanúgy felöltözött szereplőkkel. Ebben az esetben a vallási-kulturális hagyomány, tulajdonképpen a zsinagóga plasztikai és akusztikai megjelenítése jórészt a szereplőkre hárulna. Ezekben a jelenetekben a monológok párbeszédekké alakulnának, a szereplők belépnének a szituációkba, személyiségük, arcuk volna, majd kilépnek a jelenetből, újra belealakulva a karba. Mindez B.-re, a főszereplőre nem vonatkozik. A „kar” lehetővé teszi a történet kibontakoztatáshoz elengedhetetlen időjáték megvalósítását, a „valóságos” és „nem valóságos” egymásra tekintését és dialógusát. Ezt az időjáték-dinamikát az öltözések-átöltözések is kihangsúlyozhatják, amit viszont a szerző a néző szeme láttára vinne véghez, ha netán rendezője is volna az előadásnak.

[TÉR] A játéktér csupasz padló. A térben található egy fapad, mintha egy zsinagógából került volna oda: szép formájú bútor, de csak egy ember foglalhat helyet rajta. A megszokottnak mondható tárgy (templomi pad) ettől különleges, sőt titokzatos jel. Halom kis méretű könyv, tíz szék egymáson, egymásban, furcsa szoborként. A háttérben írópultot látunk, amely több funkciót is képes ellátni a játék folyamán.

[ZENE] Visszhangos tér, amelyben a hangok zenével, zörejjel, olykor ipari hangokkal (vonat, gépkocsi stb.) keverednek. (A

megírás folyamán Szemző Tibor lemezeinek a hallgatása sok segítséget nyújtott a dramaturgiai fordulópontok, hangulatok, ritmusok, tempók megválasztásához.)

[SZÖVEG] A szöveg tördelésével a tempót, a ritmust, a szüneteket, olykor a lélegzetvételt kívántuk érzékeltetni.

[SZÍNÉSZI JÁTÉK] A darab fragmentált dramaturgiája szükségessé teszi az egyes jelenetek a lehető legapróbb részletekig elmenő (lélektani etc.) kimunkálását. Egy-egy jelenet hosszúságát nem a szövegmenyiség adja meg (lásd például a „Lágerpóker” című jelenetet), hanem sokkal inkább a szereplők közötti viszonyok, pontos elemzésen alapuló dramaturgiája.

[KAR] A reménybeli előadás valóságosságának az antik értelemben használt Kar állhat útjában. Elgondolásunk szerint azonban a Kar semmi különöset, szokatlant, kirívót nem cselekszik a színpadon. Olyan embercsoporttal van dolgunk, mint bárhol, mindennapjaink vagy akár ünnepnapjaink közös terében. Reakcióik is ebből a nézőpontból építhetők fel. A Kar valóság-reprezentáció, nem pedig a fikció hangsúlyozásának az eszköze.

A nézőket a már bent lévő, kilenc színészből álló kar, valamint zene fogadja. Formátlan csomóban vannak, mintha nem is élnének. Fényváltáskor elkezdődik az előadás, egy-egy apró könyvet vesznek ki a zsebükből, és mormolva, mindenki saját helyet találva a térben, hajlongó mozdulatokat végezve vagy mozdulatlanul állva, olvassák a, vélhetően, imaszöveget. Mielőtt szétszélednének, hangtalanul számba veszik egymást: nincsenek elegendő a közös szertartáshoz. A könyvekből hosszú, színes szalagok lógnak ki, furcsa, nagyra nőtt könyvjelzők, inkább akadályozzák semmint segítik a használatot.

Bejön a térbe B., sietősen, mintha rohanását, valami elől való menekülését elegánsan leplezné, visszafogná. Kopottas bakancs, mellényes fekete öltöny, fehér ing, keménykalap, lóden. A nadrág enyhén rövid, jól látható a cipő magas szára, a hosszú pertli, a világító lábszár. Enyhén, de csak enyhén bohócos megjelenés, mint a hazatérő foglyoké. Egy bőrönd van nála, mintha a lényé magától értetődő tartozéka volna; egy végtag. Papírok vannak benne, jegyzetömbök, füzetek.

A férfi megpróbál imádkozni, legalábbis valamiféle illendőségből bekapcsolódni abba, ami „körülötte” történik, mozdulatokkal kísérletezik, ügyetlenül, meggyőződés nélkül.

ELSŐ JELENET / A TIZEDIK

*B. sietős, zaklatott belépése pillanatában
az imádkozók azonnal elhallgatnak, nagy csend lesz.*

Felé fordulnak, várakozással.

*B. helyet foglal az egyszemélyes padon,
leteszi maga mellé a bőröndöt. Vár*

B. *zavart udvariassággal*

Bocsánat

Bocsánat

Csak tessék

folytassák csak nyugodtan

Van időm

Várok valakit

Kérem

KAR *nem mozdul*

B. *főlkap egy könyvet, kinyitja, keresgél, olvas*

Magasztaljuk és szenteljük meg nagy... stb., stb.

Tessék

Innen

*Megszámolja őket,
akarata ellenére olyan,
mint egy megtizedelési jelenet*

Lássuk csak
Egy kettő három
Négy öt hat hét nyolc kilenc

Ráesik éppen

És tíz
Na igen
Mindjárt gondoltam hogy én leszek az

Akkor ez most éppen jó lesz

KAR

*Kikeresi a B. által elkezdett szöveget,
érthetetlen mormolás*

*B. elindul, felvesz egy marék kavicsot,
képzeletbeli sírokra helyezi;
a levegőbe is tesz kavicsot,
kitartóan, konokul, mint aki csodára vár,
hogy egyszer csak az ő kavicsaira nem hat a gravitáció.
Ezt a szertartást többször is elvégzi az előadás alatt*

B.

Na nézd csak
Nézd

Nem hisz a szemének, konokul

Hol vagy?
Milyen vagy?

Pillanatra megáll, szünet

Milyen lennél?

Sötét szemű kislány

Orrocskád környékén elszórt szeplők halvány pöttyeivel?

Konok fiú?

Vidám és kemény szemed akár szürkés-kék kavics?

Kövek kopogása

Hát ez nem megy!

A kar minden tagjának kavicsokat ad,

ők is, vonakodva ugyan,

meg akarják állítani a levegőben

a követ, kezdetben félve,

majd közös játékká alakítva

a gyászszertartást

Nem és nem és nem és nem

Odalép hozzá a később tanító urat játszó férfi,

kavicsot nyújt felé

szólanuk arra bátorítva B.-t,

hogy most az ő kérésére próbálja meg még egyszer

Nem!

MÁSODIK JELENET / „STB” ÉS „JHWH”

*Kitartóan „nézi” az imádkozó,
tőle félelemmel, gyanakvással elhúzódó közösséget,
hozzájuk beszél*

B.

Nem emlékezni akarok

Habár emlékezni akarok persze

Szünet

Akarok

nem akarok

nem tehetek mást

Ha például beszélek vagy mondjuk írok

emlékezem

*Elhallgat, mozdulatlanságba merevedik,
majd ismét, önmagát figyelve, játszik a kövekkel*

Vagy ha megmozdulok

nézd csak nézd

na nézd nézd csak:

emlékezem

*Rituális mozdulatokat végez,
nevetve*

Emlékezik a testem

emlékeznie kell

mint egy életfogytiglanra ítélt fogoly

a kötelező emlékezés életfogytiglani rabruhájában

*Abbahagyná, de számára is váratlanul
a Tanító úrra emlékező mozdulatot tesz*

A Tanító úr!

Uramisten!

Ismerték?

Nem ismerték?

Fejadag: ez a szó mond valamit?

Igen?

Legalább ennyi...

Mint aki nem hiszi

És mégsem ismerték a Tanító urat

Sajátságos

Nem ismerték és élnek

Életben maradtak sőt még mindig élnek

És nem ismerik

Nem is ismerték

Nocsak!

A Tanító úr a marhavagonok között

ahogy imbolyog felém felém felém

Nos?

De hiszen ott se voltak

Hol voltak maguk egyáltalán?

Hol „voltak hol nem voltak”?

A halálra készülő kicsi arc

A Tanító úr

akinek a példáján megálmodtam

titkos feladatomat és reményemet

Dolgozni dolgozni dolgozni

Egy panelház tizennegyedik emeleti másfél szobás izéjében

Isten bocsá'!

A napégette széljárta lakásomban kuporgok

Föl-fölnézek a ragyogó levegőbe a felhőkre

Ahová golyóstollammal a síromat ásom

Mint egy kényszermunkás

Egy kavics a képzeletbeli sírra;

leesik

Emlékezni kell

bár nem tudom

miért kell emlékezni

Szünet; mintha idézetet mondana, éllel

Nyilván a tudás miatt

“az emlékezés tudás:

azért élünk hogy emlékezzünk a tudásunkra”

Szárazon

Mert nem feledhetjük

amit tudunk

Világos nem?

Nevet

Történetemből nem tudom meg

mi történt velem

Mi történt?

Mi is történt valójában?

Márpedig erre volna szükség

Megtudni mi történt

Mi történt velem

Az ember mindenképp hibás egy kicsit

Tárgyilagosan

Engem például

előfüttyentettek hogy ássak egy sírt magamnak

és jelenleg még mindig csak az ásásnál tartok

Uramisten!

Tagolva; tárgyilagosan

Tudom

Amit tudok

Élesen vált, ironikusan

Ne féljeteK ne ne

Nem holmi „erkölcsi kötelességből”

Nem ugyan kérem

Egyszerűen csak

így vagyunk meg meg meg

Nem találja a szót, köhögés-roham

Nem!

Nagy nehezen kimondja

Megteremtve

Na végre!

Bocsánat

Bocsánatot kértem

Azt mondtam bocsánat

Nagy csend

Mindegy

Jól van így jól van

Azért élünk
hogy tudjunk és emlékezzünk stb. stb.

Jó mi?

Szeretem ezeket a satöbbiket estébéket sötöböket

*játékos élvezettel,
imát mímelve*

satöbbi estébé sötöbö

Három betű a kimondhatatlanról

Három betű nem kevés

Majdnem négy

Sötöbö

Meg jöhvöhö

Rövidítés

Egy rövidítés

Majdnem négy betű: sötöbö

felderül az arca

Lehet hogy nincs is több

Csak ez a három?

Estébé – ennyi?

Vagy inkább négy

Ennyi az Egész?

Ismeretlen magánhangzók

a négy vagy három? mássalhangzó közé ékelve

Levegőt kell venni hozzá
Hát ez az: levegőt

Sötöbő-jöhövöhö-sötöbő

Vissza

Előfüttyentettek hogy ássak egy sírt magamnak
és jelenleg még mindig csak az ásásnál tartok

Volt ott egy boldog vak vénember
Fogoly persze hogy fogoly mi más?
Mi? Mi? Mégis mi más?
Tudsz jobbat?
Van más?

*Lemondóan legyint,
nem magyarázza tovább*

Földhódító csatornamunkának vélte az ásók
csilingelő sikáló zaját
holott sírt ásott ott
még hozzá éppenséggel a saját sírját

Boldog vak vénember
Száras szemekkel ásta a sírt
A saját sírját
Uramisten!

Az ember mindenképp hibás egy kicsit

Dudorászik I wonder why,
a többiek megbotránkoznak,
elfordulnak, belefognak a mormolásba*

Auschwitzban is születtek gyerekek

* Stardust Melody

Tudták? Nem tudták?

Utód utódok

Megy minden tovább úgy bizony

Hova?

Azt kérdezik hova?

Tőlem?

Hát... tovább

Megy megy csak úgy

Egy ideig dudorászik I wonder why

Fogolynak születni

Ez az én formám

Nézi, mutatja magát

a többieknek

Egy rövidítés íme

Nevet

Megszületnek a kis foglyok és mindannyian

a börtönigazgatóhoz a lágerparancsnokhoz

mit tudom én kihez hasonlítanak

egyőtől egyig kivétel nélkül

ez az első és nagy parancsolat

Fogolynak születni

Az ő képére és hasonlatosságára

Így vagyunk meg meg meg

Szörnyű köhögés fogja el

Megteremtve

Na végre!

Bocsánat
Bocsánatot kértem
Azt mondtam bocsánat

Szünet, várakozás

Hát ez nem megy

Mindegy mindegy
Jól van így
így jól van

Istenre vonatkoztatva

Vagy van vagy nincs
Hisz oly mindegy
Mert van vagy nincs végső soron egyre megy

Egyre?
Mindig ugyanarra az egyre?
Hohó nem árt vigyázni

Fogolynak születni
Ez az én formám

Megmaradtam
tehát vagyok

Nézi a vicces nadrágját

Egy rövidítés

A Tanító úr?
Nem látták?
Pedig jönnie kell

Sötét

HARMADIK JELENET / SZABADSÁD, SZERELEM

Megérkezik, „belép” a Feleség.

B. az írópultnál áll, dolgozik.

A jelenet hosszú csenddel kezdődik

FELESÉG

Egy kicsit késő van már...

B. zavartan

Dehogy, még dolgozom, látod... Mint mindig...

FELESÉG

Sajnálom. Valami közbejött. *Szünet.* Téged ez valószínűleg már amúgy sem érdekel. *Szünet.* Itt ülsz az irodalmaddal, olvasol vagy írsz, mindegy, mindegy, egyre megy.

B.

Egyre megy? Hogy itt ülök és dolgozom...?

FELESÉG

Igen, egyre megy.

B.

Vagy úgy...

FELESÉG

Nagy iskola volt ez nekem.

B.

Mi?

FELESÉG

Hát ez az egész.

B.

Ez az egész...?

FELESÉG

Mármint a házasságunk. *Szünet.* Titokban, a lelkem mélyén gyávának hittem magam, de most már tudom, hogy csak egyszerűen élni akartam. *Enyhe nyomatékkal.* Élni, érted?

B. *nem érti*

Élni.

FELESÉG

Igen-igen. Erre mindenképpen jók voltak az együtt eltöltött évek.

B. *értetlenül, de nem indulatosan*

Voltak?

FELESÉG

Sajnállok. Minden tőlem telhetőt elkövettem, hogy megmentselek, de nem megy. Tehetetlen vagyok.

B. *egyre kevésbé érti*

Hogy megments? Hogy megments engem?

FELESÉG

Igen. Igen, igen, pontosan. Már csupán hálából is. Hiszen te mutattad meg nekem az utat. Én boldogan elindultam, de éppen te nem tudsz velem tartani. Sajnálom. Sajnállok.

B.

Nem tudok veled tartani. Az úton. Amit megmutattam. Neked.

FELESÉG

Nem. Mert a szabadság, amiről állandóan beszélsz, a szabadság, nem a te szabadságod. És nem is valaki másé... Legalább valaki másé volna, de nem, másé sem.

B.

Nem valaki másé...?

FELESÉG

Nem, a másé sem. Még az enyém sem. És a tied a legkevésbé. Hanem valakik és valamik ellen forduló szabadság. Támadás és menekülés, vagy lehetőleg mindkettő egyszerre. És amikor nem adottak ezek a „valakik vagy valamik”, aki ellen fordulhatnál, akkor körmönfontan énám osztod ezt a szerepet.

B.

Rád.

FELESÉG

De nem úgy, mint szerelmes a szerelmesére, na nem. Hanem, mint hóhér az áldozatára. Mennyi pusztító erő van benned, Istenem, mennyi...! Melletted rám nem az élet, hanem a pusztulás vár. Élni akarok, érted, élni, élni, élni...

Sötét

NEGYEDIK JELENET / HOL VAGY?

*A padon ül, félig fekszik, mintha álomból újabb álomba riadna fel,
a fénykúp csak őt takarja ki, később meg a Fiút és Lányt:
kétoldalt állnak, messze, mozdulatlanul nézik, mint egy hajléktalant;
B. nem látja őket, mintha csak B. képzeletének a kivetülései
volnának.
A KAR többi tagja nincsen bent a térben*

B.

Van itt valaki?

Morajló zene;

B. a tér visszhangjait próbálja

Valaki? Valaki?

Teremtett lélek sem

Teremtett lélek – na persze

Csend, nézi saját egyedülletét

Nem nem gondoltam rá

Védekező hangnem

Nem gondoltam hogy gondolnom kell rá

Míg csak rám nem szakadt az éjszaka

Ez a mindent bevilágító és mégis vaksötét éjszaka

Magánembernek születtem

Magántúlélőnek maradtam

Tessék

tessék

Ha már vagyok

És lennem kell

Megmaradtam tehát vagyok
Ennyi az egész
Az ember mindenképpen hibás egy kicsit

De hát ennyi az egész nem több
Nem voltam hajlandó balek módján bedőlni
Az általános megmaradási szenvelgésnek
És melldöngető szájtépésnek

Mint aki megmaradásából nem csinál gondot
Ennyi
Ennyi az egész

Nem érzi szükségét
Hogy megmaradását igazolja
Hogy megmaradását diadalra váltsa:
a meghosszabbított és megsokasított továbbélésre

Az utódokban
Az utódban

*A Fiú felé fordul;
majd hirtelen elhessegeti a képet;
nem néz rá, de neki mondja*

Benned

*Tagolva, mint akinek erőre van szüksége
kimondani a mondatot*

Nem gondoltam rád

Zene

Míg csak rám nem szakadt ez az éjszaka
És elém nem meredt a kérdés

Elém?

Mögém

Rég leélt életem mögé

A kérdés igen igen igen

Elindul feléjük stb.

Hogy sötét szemű kislány lennél-e?

Orrocskád környékén elszórt szeplők halvány pöttyeivel?

Vagy konok fiú?

Vidám és kemény szemed akár szürkés-kék kavics?

Zene ki, moraj, férfihangok;

mintha tükörbe nézne, hosszan, kimérten,

a mondat jelentését fürkészve

Az én létezésem a te léted lehetőségeként szemlélve

Vár, mintha válaszra

Vagyis én mint gyilkos

Neki teszi fel a kérdést

Miért kell örökké valamilyen gyalázat felé

Fordult arccal élnünk?

Hosszú várakozás, nincs válasz

Egy másik ember apja

Sorsa istene lenni

Uramisten!

Mintha törékeny kezeddél kézen fogva vinnél

vonszólnál az úton

A gyermekekről fény ki, eltűnnek.

Hol vagy...? Hol vagy...? Hol vagy...?

B. hiába keresi őket

*Bolyongás,
majd hirtelen sötét*

ÖTÖDIK JELENET / JÓL LÁTTAM-E, AMIT LÁTTAM?

*Dúdolni kezd egy dalt, csak félig-meddig érthető,
sokáig a KAR sem ismeri fel, végül együtt éneklük
[„Psztt csönd ne halljunk semmi neszt”^{*}], kifulladásig,
a később Tanító urat alakító férj^{**} i táncol, kifulladásig*

B. mesélni kezd

Gyermekkoromban voltam először zsidók közt, egy poros alföldi faluban, ahová nyaralni küldtek. Úgy értem igazi zsidók közt. Nem olyan zsidók közt, amilyen zsidók mi voltunk: városi zsidók, pesti zsidók, vagyis semmilyen zsidók...

EGYIK FÉRFI

De persze nem is keresztények...

B. nevet

Afféle nemzsidó zsidók. Akik a hosszúnapi böjtöt azért megtartják...

TANÍTÓ ÚR

De még mennyire...! Délig föltétlenül... Délig, legfeljebb...

NŐ aki a feleséget játssza, éllel

A vidéki zsidók, hát persze... Ők aztán az igaziak... A rokon néni meg a rokon bácsi: echte zsidók!

B. kilépve pillanatra a beszélgetésből

Rokonok? De hiszen nincsenek rokonaim, senki, senki, senki...

Nem is emlékszem, milyen rokonok voltak...Mindegy, egyre megy,

* Jiddis népdal, Kányádi Sándor fordításában.

** Az egyszerűség kedvéért Tanító urat írtunk

réges-rég megásták már sírjukat a levegőbe, ahová elfüstölték őket... *Kavics.*

NŐ

Na ugye... Echte zsidók, megmondtam...

B.

Igazi zsidók voltak, valóban. Reggel ima, este ima, evés előtt ima, a bornál ima, kézmosás előtt ima... *Mondaná. Áldott vagy... Nem jut eszébe a folytatás... Áldott vagy... Ki?*

TANÍTÓ ÚR

Áldott vagy Te, Örök Istenünk, Világ Ura, ki megszentelt parancsolataival, és meghagyta nekünk, hogy kezet mossunk...

B.

Ja... Különbben derék emberek... Nekem meg kibírhatalanul unalmasak... Liba meg sólet meg flódni... Liba, sólet, flódni... *Improvizál rá egy dalt, a KAR folytatja, bohóckodás.*

KAR

Li-sól-fló *stb.*

B.

Azt hiszem már kitört a háború, de nálunk még minden csendes és szép volt, Magyarország a béke szigete a lángoló Európában, itt nem történhet meg az, ami Németországban vagy Lengyelországban, vagy a “cseh protektorátusban”, vagy Franciaországban, vagy Horvátországban, vagy Szlovákiában, egyszóval ami körös-körül mindenütt megtörtént

és szakadatlanul történik...

KAR *fölnöveli, enyhén karikírozva*

Nem, itt nem, dehogy... *Stb.*

B.

Igen, igen... Egy reggel óvatlanul benyitottam a hálószobába, és egy kopasz nő ült a tükör előtt, piros pongyolában... *A látomás hatása alatt.* Egy kopasz nő... Minden erőmmel abban reménykedtem, hogy talán nem látta, hogy láttam... A rokon néni a hálószobában éjszakára átváltozik: egy fényes fejű kirakati bábu, egy hulla, vagy a nagy parázna... A nagy parázna a tükör előtt – lássuk csak lássuk... *Felkap egy könyvet, keresgél. Megvan... Átnyújtja a könyvet a másik férfinak, aki a Dirit játssza.* Olvasd, innen.

MÁSİK FÉRFI

„A vizek, a melyeket láttál, a hol a parázna ül, népek azok és sokaságok és nemzetek és nyelvek. Ezek meggyűlölik a paráznát, és kifosztják, és mezítelenné teszik, és eszik annak húsát és megégetik őt tüzzel...”

B.

Ez az, igen-igen, pontosan ez... Jól láttam-e, amit láttam?

EGYIK FÉRFI *zavartan felröhint, elsiet a beleszólást*

Persze... Pólisiak, semmi... Egyszerű bigottság... Leberetválja a haját, és parókát visel... Ennyi...

B.

Na nem, nem egészen ennyi... Egyáltalán nem nyugtatott meg apám nevető arca sem, mert léhának éreztem ezt a nevetést, léhának és

pusztítónak, ha csupán önpusztítónak is... Vagy egyszerűen csak bárgyúnak, mert nem fogta fel az iszonyatomat, hogy a megszokott rokon néni helyén egy kopasz nő ült a tükör előtt, piros pongyolában... Nem, egyáltalán nem fogta fel ezt a borzalmat, ehelyett további borzalmakkal tetézte, amennyiben elmagyarázta is, és ebből a magyarázatból én semmit sem értettem, csak a tények tisztátalan borzalmát, hogy a rokon néni vallási okokból néz így ki... *Csönd.* Amikor kezdett mind fontosabbá válni, hogy én is zsidó vagyok, minthogy mint lassacskán kitudódott ez általában halálbüntetéssel jár, egyszerre csak azon kaptam magam, hogy értem már ki vagyok: kopasz nő a tükör előtt, piros pongyolában...

NŐ bátorító együttérzéssel

De rajtad nem hajtották végre az ítéletet...

B.

De igen, végrehajtották, rajtam is. A Tanító úr a megmondhatója...

Akit várok, tudják... Végrehajtották, igen... Igen, igen...

NŐ meg akarja győzni

Nem, nem, nem...

B.

Mintha bizony szabadon dönthetnék „igen” és „nem” között.

Sötét

HATODIK JELENET / „LÁGERPÓKER”

*Társasági fecsegés, zajok, beszélgetés, nevetések;
mintha kártyáznának a nevekkel, mintha valamiféle furcsa,
kívülálló számára alig érthető aukción vennék részt,
vagy csak egyszerűen egy jól bejáratott társasági szertartáson.*

*B. jelét adja, milyen terhes neki ez az egész,
a Feleséget (Harmadik nő) játszó nőt figyel*

EGYIK FÉRFI

Figyelem, figyelem, figyelem és koncentráció...! *Külön jelentést ad
a szónak, nevetések.* Koncentrációs gyakorlat következik...!

MÁSİK FÉRFI

Engem már koncentráltak... Én nagyon tudok koncentrálni...
Nevetések.

EGYIK NŐ

Engem is!

MÁSİK NŐ

Hát még engem...! *Tódítások, nevetések.*

NŐ *aki a feleséget játssza, tiltakozva*

Könyörgöm...!

EGYIK FÉRFI *udvariasan, de ellentmondást nem tűrve rászól*

Csönd és koncentráció! *Szünet.* Most pedig mindenki mondja el, hol volt? Hol volt, hol nem volt...? Én kezdem... Mauthausen!

KAR *elismerő moraj; mindig azonos intenzitású*

MÁSİK FÉRFI

Don-kanyar!

KAR *elismerő moraj*

HARMADIK FÉRFI

Recsk!

KAR *elismerő moraj*

NEGYEDIK FÉRFI

Szibéria!

KAR *elismerő moraj*

ÖTÖDIK FÉRFI

„A” Gyűjtő!

KAR *elismerő moraj*

EGYIK NŐ

Andrássy út 60!

KAR *elismerő moraj*

NŐ

Börtön 56 miatt!

KAR *elismerő moraj, szórványos taps*

MÁSİK NŐ

Ravensbrück!

KAR *elismerő moraj, taps*

HATODIK FÉRFI *győztes, magabiztos hang*

Auschwitz!

KAR *elragadtatott felkiáltások*

Überolhatatlan! Überolhatatlan!

HATODIK FÉRFI *megismétli, győztesként, tagolva*

A-usch-witz...!

KAR *moraj, kommentárok*

Überolhatatlan...! Auschwitzra nincs magyarázat... *Stb.*

NŐ

Könyörgöm...! *Sírni kezd, majd csend.*

B. *próbálgatja a győztes hangot, csak Harmadik nő figyel rá*

Auschwitz...! Auschwitz...!? *Stb.* Még jó, hogy nem került rám a sor... Szerencsére megelőztek... A-usch-witz... A-usch-witz... Hát ez nem megy... **Nem!**

Sötét

HETEDIK JELENET / BEÉRNÉD-E ENNYIVEL?

*Éjszakai homály, beeső fény,
B. és Feleség egymás mellett fekszenek,
a Feleség cigarettázik*

KAR *kívülről beszűrődő, álomszerű, távoli ének, mintha B. lelkének
a kivetülése volna*

Der Tod is ein Meister aus Deutschland, sein Auge ist blau... Er
trifft dich genau...

B.

...Ment minden tovább, ott is... Még ott is... Auschwitzban is
születtek gyermekek...

FELESÉG *kedvesen*

Naponta az iszapba nyomják az arcomat... Naponta... Kitörni ebből,
érted, ezt szeretném, veled együtt kilépni belőle és hátat fordítani az
egészsnek...

B. *határozottsággal, nem is a nőnek mondva*

A „Nem!” az „Nem”...

FELESÉG *vigasztaló hangnemben, majdnem nevetve*

Tudom, milyen mélyről fakadhat benned ez a nem, tökéletesen
megértem...

B. *konokul*

„Nem!”

FELESÉG

Azon kívül, amit el kellett szenvedned, szenvedtél-e amiatt, hogy zsidó vagy? Úgy értem, magától a zsidóságotól?

B. *enyhén meglepődve a kérdésem*

Ezen gondolkodnom kell...

FELESÉG *erőt nyerve a férfi elbizonytalanodásából, átöleli*

Látod, mindezekre a kérdéseinkre és válaszokra csakis az egész életünkkel felelhetünk... A teljes életünkkel... A teljességet meg csupán egyféleképpen tudom elképzelni... Egyetlen egy módon...

B.

Nem érted. Ez nem afféle zsidó-nem, ebben én egészen biztos vagyok... Nincs förtelmesebb és gyalázatosabb, pusztítóbb és öntagadóbb az ilyen jól megokolt, racionális *nemnél*... Nincs ennél gyávább... Elegendem van abból, hogy gyilkosok és élettágadók kiáltsák ki magukat *az* életnek, nincs szörnyűbb, nincs gyalázatosabb, mint az élettágadók kedvéért tagadni az életet... Habár ami a zsidó nemzet illeti, arra is lenne épp elég indok... *Eljön a nő mellőle*. Elég elképzelni egy kétségbeejtő és gyalázatos beszélgetést, elképzelni a gyereket..., a gyerekünket... *A csak számárra látható gyerekekhez intézve a szavait*. A te sivalkodásodat, amint éppen az visítod: „Nem akarok zsidó lenni! Nem akarok zsidó lenni!” *A nőnek, váltva*. Nagyon is elképzelhető, és nagyon indokolt, hogy a gyerek ne akarjon zsidó lenni... Nagyon is... Hogyan is lehetne egy élőlényt rákényszeríteni, hogy zsidó legyen... Hiszen a zsidóságom nekem semmit nem jelent, semmit... Mint zsidóság semmit, mint tapasztalat mindent... Kopasz nőt a tükör előtt, piros pongyolában... És nekem ez elég, tökéletesen beérem ennyivel... „*Kimegy*”, *mintha az erkélyre, egyedül akar lenni*,

otthagyja a nőt. Rágyújt, nézi a feje fölé kifújt füstöt. Valahol messze a térben, megjelenik számára a két gyerek. A „gyerekekhez”, tehetetlen szeretettel. Nem adhatnék neked semmit... Mindig lehajtott fejjel járulnék eléd... Se magyarázatot, se hitet, se lőfegyvert... Bensőségesen, mint akik tökéletesen értik egymás szavát. Beérnéd-e ennyivel? Mintha hallott volna egy kérdést. Mennyivel...? Hát... Beérnéd-e velem? Konok, bolyongó ismételtetés. Beérnéd-e...? Beérnéd-e...? Beérnéd-e...?

Sötét

NYOLCADIK JELENET / DE MIÉRT NEM?

A jelenetet a KAR két tagja játssza el.

*A szituáció villamoson utazó, egymással szemben ülő apát és fiút
idéz fel. (Az apát nem a Tanító urat alakító színész.)*

FIÚ

Anya is itt lehetne velünk... Vajon hol van most anya?

APA *mintha nem akarná folytatni a beszélgetést*

A következőnél leszállunk.

FIÚ

A másiktól közelebb lenne.

APA *határozottan*

A következőnél szállunk le...

FIÚ *korábbi beszélgetést folytatva*

De magyarázd meg, miért...

APA

...puktum...

FIÚ

...miért kellett nekem az intézetbe kerülnöm? *Szünet.* Miért váltatok
el?

APA

Megbeszéltük már, nem?! Számtalanszor megbeszéltük... Vagy
nem?

FIÚ

Tudni akarom az igazi okot.

APA

Mert nem értettük meg egymást... Már mondtam...

FIÚ

Anya is mindig ezt hajtogatta... Mert nem értettük meg egymást...
Kérdezd meg apádtól, ő is ugyanezt fogja mondani... Nem értettük meg egymást.

APA

Persze, mert nem értettük meg egymást.

FIÚ *élel*

De miért nem értettétek egymást, ha egyszer megértettétek egymást abban, hogy nem értitek meg egymást...!

APA

Szálljunk le...

FIÚ

A következő megállótól csak pár lépést kellene visszamennünk.
Meg is számoltam, csak...

APA

Leszállunk.

FIÚ

Miért?

APA

Mert visszafelé nem megyek.

FIÚ

De miért nem még visszafelé?

APA

Már mondtam: mert visszafelé nem megyek...

Sötét

KILENCEDIK JELENET / KI NEM FOGYNI A MAGYARÁZATBÓL

Teljesen egyedül van a térben.

Sodró jelenet, szinte egyetlen indulatból mondja, hadarja a szöveget. Tiszta logorea, nagy indulattal.

Egyetlen fénykúp kíséri a térben, mintha az kényszerítené a beszédre. Szavait „mindenkihez”, a közönséghez is intézi, nem individualizálva persze senkit.

B.

Mire?

Mire nincs magyarázat?

Mire? ...

Auschwitz! ...

Überolthatatlan!

Überolthatatlan!

Hát persze... Vagy úgy

Auschwitzra nincs magyarázat

Nincs magyarázat arra ami van

Úgy bizony

Uramisten!

Márpedig Auschwitz volt azaz *van*

tehát magyarázat is van rá

magyarázat éppen arra nincs

hogy Auschwitz nem volt

azaz nem lehetne magyarázatot találni rá

hogy Auschwitz ne lett volna

hogy ne jött volna

Márpedig pontosan pontosan tudható
milyen lesz amikor bűnöző örültek ésszerűen néznek a világra
és a világ is ésszerűen néz majd rájuk
vagyis engedelmeskedik nekik

pontosan
pontosan
hibátlanul

Mert igenis ez a magyarázat
ha tudom nehéz is elfogadnotok
hogy közönséges gonosztevők uralkodnak rajtunk

Amint egy bűnöző örült nem a bolondokházában vagy a
fegyintézetben
hanem a kancellárián vagy egyéb vezéri szálláshelyeken végzi
tüstént kutatni kezditek benne az érdekest az eredetit a rendkívülit
a nagyságot hogy önmagatokat ne kelljen annyira törpéknek
világtörténeteket olyan képtelennek látnotok

Igen
hogy továbbra is ésszerűen nézhessetek a világra
és a világ is ésszerűen nézzen vissza rátok

A nagy ember!
Uramisten!

gyilkos gúnnyal

Kiváló taktikai érzéke volt ugyebár
mintha minden paranoiás és mániás bolond

nem éppen a kiváló taktikai érzékével tévesztené meg
és ejtené kétségbe környezetét és orvosait

A nagy ember!

bohóckodik

Szó ami szó nagy ember volt
volt benne valami hogy is mondjam csak megejtő
valami lenyűgöző valami démoni
úgy van démoni vonás
aminek egész egyszerűen nem lehetett ellenállni

éles, „moralizáló” váltás

Kivált ha nem is akarunk ellenállni
merthogy éppen démonkeresőben utazunk
ocsmány ügyeinkhez
ocsmány vágyaink kiéléséhez már réges-rég éppen egy démon
kellene
olyan démon persze
akivel el lehet hitetni hogy ő a démon
aki minden démoniságunkat a vállára veszi
mint egy Antikrisztus a Vaskeresztet

A nagy ember!

Igen
akiket közönséges bűnöző örülteknek láttok és mondtok

és mégis attól a pillanattól kezdve
hogy a markába kaparintotta a jogart és az országalmát
rögtön isteníteni kezditek
gyalázva is isteníteni

És ki nem fogytok a magyarázatokból

Csak hogy mentsétek lelkeiteket
meg ami egyáltalán menthető

Csak hogy a világtörténések nagyszabású operaházi fényében
lássátok a közönséges rablást gyilkosságot meg lélekkufárságot
aminek így vagy úgy mind a részesei vagyunk vagy voltunk
valahogyan

Mind!

csak hogy ne lássátok az előttetek mögöttetek alattatok
és mindenütt tátongó szakadékot
a semmit az űrt
vagyis valódi helyzetünket

És hagyjátok ezt abba végre
hogy Auschwitzra nincs magyarázat
hogy Auschwitz az irracionális az ésszel fel nem fogható erők
szüleménye
mert a rosszra mindig van ésszerű magyarázat

Lecsendesedve

amire tényleg nincs magyarázat
az nem a rossz
ellenkezőleg: a jó

Éppen ezért engem már rég nem a vezérek
kancellárok és egyéb címzetes uzurpátorok érdekelnek
akármennyi érdekességet tudtok is elmondani a lelki világukról

Nem

a diktátorok élete helyett engem már réges-rég

kizárólag

a szentek élete érdekel

Mert én ezt találok felfoghatatlannak

én erre nem találok pusztán ésszerű magyarázatot

A jóra

Sötét

TIZEDIK JELENET / TANÚJA VOLTAM, HOGY EMBERT ÖLSZ

*B., a feleség. B. az írópultnál dolgozik,
néha keres valamit, széthányja a papírokat, összeszedi.
A felesége mellette áll, mozdulatlanul, nem segít összeszedni stb.*

FELESÉG

Velem beszélsz...? Kinek mondod állandóan? Meséld el inkább a Tanító úr történetét.

B.

Már elmeséltem.

FELESÉG

Meséld el még egyszer.

B.

Nem... Egy másik ember apja, sorsa, istene lenni... Uramisten! Hát nem... Hinnem kellene a túlvilágban.

FELESÉG

De hát még ebben a világban sem hiszel...

B. elismeréssel

Valóban nem.

FELESÉG

Mit keresel folyton... *Elharapja a szót.*

B.

Mániákusan... Ezt akarod mondani... Mit is keresnék, ha már keresek valamit, ha nem a megváltásomat keresném. Mi mást?

Végül, legvégül lennie kell valakinek, bárkinek, aki majd szégyenkezik miattunk, és esetleg érettünk...

FELESÉG

Ne, ne haragudj, kérlek...

B.

Nem, biztosíthatlak, hogy nem...

FELESÉG

Néha azt érzem, én már nem is vagyok... Mintha megöltek volna...

Mintha megöltél volna, és én tanúja voltam, hogy embert ölsz...

Engem... Láttalak, néztelek, kiáltoztam is, legalábbis kiáltozni akartam, hogy én vagyok az, én vagyok... Meghitten és kegyetlenül végeztél velem... Ezt láttam...

B.

Csak folytasd, nem haragszom, mondtam...

FELESÉG

Tudom, hogy túlzás, nyilvánvalóan az, tudom...

B.

Nem, nem... Lehet, hogy nem...

FELESÉG

Úgy viselkedsz velem, mintha soha többé nem tudnád megbocsátani...

B.

Mit?

FELESÉG

Azt hogy láttalak... Azt hogy néztelek...

B. zavartan, nem is rá figyelve

Vagy úgy... Nem, nem, dehogy...

FELESÉG

Félreértettem, egyszerűen csak félreértettem a Tanító úr történetét...

A Tanító úr, aki a lágerben megmentette az életedet...

B. leállítja

Tudom...!

FELESÉG

Akkor ismertük meg egymást, amikor elmesélted abban a

társaságban... Emlékszel... És aznap lettünk egymásai is...

Félreértettem... Ennyi történt... Figyelsz te rám egyáltalán?

B.

Persze, persze... Mondjad...

FELESÉG

Van valakim... Akivel úgy gondoltuk, összeházasodunk... És aki

nem zsidó...

B. ránéz

Nem fázol?

Sötét

TIZENEGYEDIK JELENET / A HALOTT OSZTÁLY

*Állnak, imádkoznak, étkezés előtt;
hadarás, diákos komolytalanság.
Csak a Diri és Pörge nincs a színen*

KAR

„...Add meg, Urunk, a mi mindennapi kenyérünket...” *Pisszegés,
suttozás.* Jön a Pörge... Mi van? Pörge, nem látod? *Stb.*

PÖRGE *berobban, rohangál, hangosan kiáltozik*

Hiányzik az új lány...! Hol van az új lány...? Nem látta senki?
Senki? Na jó, majd meglátjuk... Rapporra! Mindenki rapportra...!

KAR *elszórt duzzogások*

De hát még nem is ettünk...

PÖRGE *üvölt*

Rapporra! *Elfut a Dirig, jelent.* Jelentem, azazhogy a konyhából
jelentették jelentem, hogy eltűnt az új lány!

DIRI

Mi jelent ez...? Mit jelent maga itt nekem? Keressék meg, kérem, és
azután jelentsen.

PÖRGE

Igazgató úr kérem, egy senior is eltűnt... A lánnyal... Úgy értem,
mint... *Akarata ellenére kihangsúlyozza.* Mint testnevelő tanár
jelentem, ketten tűntek el... Most éppen eltűnve vannak ketten...
Azazhogy az új lány a konyháról és a senior... Eltűntek a hálóban...
A hálóban, jelentem, a sokágyas teremben... Jelentem...

DIRI

Nem folytassa itt nekem, maga vad.... *Elnyeli a szitkot.* Hívja össze rapportra az iskolát, de azonnal.

PÖRGE *büszkén*

Igazgató úrnak jelentem, már össze is hívtam őket. Rapportra, igazgató úr...

DIRI

Na menjen, majd jövök... Készítsen elő mindent...

PÖRGE *visszafut a többiekhez, akik már sorban állnak. Letakarják fehér terítővel az írópultot, szembefordítják a felsorakozottakkal.*

Vigyázz! Római egyes, előlépni!

FIÚ

Jelentem, az államilag engedélyezett fiúinternátus diákjai a rapporton megjelentek. Igazolatlanul hiányzik a senior és az új lány...

KAR *elfojtott, rémült puszogás*

A lányt azt nem... azt nem... Ne jelentsd, pupák... *Stb.*

PÖRGE

Ismételje el, maga vad... *Elnyeli a szitkot.* Nos, római egyes?

FIÚ

Jelentem, a senior és az új lány államilag engedélyezett, vagyishogy hiányoznak.

KAR *súgni akarnak, csiklandós nevetgélés, egyre reménytelenebb a helyzet*

Az új lányt nem kell... *Stb.*

FIÚ *riadt eltökéltség*

Az új lány, valamint az államilag engedélyezett fiúinternátus, nem különben a senior...

PÖRGE *vörös már a feje, elordítja magát*

Csend! Vigyázz! Csend! *Uralkodik magán.* Az új lány a konyháról nem tartozik az „áll. eng.” fiúinternátus állományához, római egyes, értették? Helyre!

Hosszú, feszült csend, várakozás.

KAR

Kicsapják a seniort... Úgy kivágják, mint a taknyot... Lehet, hogy megússza karcerral... Biztos ki... És elkergetik a lányt is... Karcer... Kicsapás... A Diri... Jön a Diri... *Stb.*

PÖRGE

Igazgató úrnak jelentem...

DIRI

Hagyja csak... Jöjjön velem!

*Elmennek az ajtóig, megállnak előtte,
rákészülnek és elkezdik a méltóságteljes dörömbölést.*

*A jelenet egyszerre abszurd és komoly,
félelmetes és komikus*

DIRI

Nyissák ki...! Nyissák ki...!

PÖRGE

Felszólítom magukat, az „áll. eng.” fiúinternátus nevében, hogy nyissák ki! Azonnal!

*Semmi válasz, a Diri rángatja a kilincset,
egyre kínosabb az egész*

DIRI *Pörgéhez*

Jöjjön.

KAR

Kicsapás... Csak karcer...

*A letakart írópulthoz mennek, a Diri megáll előtte,
Pörge szertartásos mozdulatokkal leteszi a Diri elé a nagy fekete
könyvet. A Diri felolvas belőle*

DIRI

Az új lányt haladéktalan kirúgásra ítéljük. Kirúgás.

PÖRGE

Kirúgás, értettem.

DIRI *súgva*

Hallgasson már, az isten szerelmére.

PÖRGE *súgva*

Az isten szerelmére, értettem...

DIRI *fennhangon*

A seniort haladéktalan kicsapásra ítéljük. Kicsapás. Az intézet lakóit meg karcerre. Mindenkit kivétel nélkül.

KAR *moraj*

DIRI

A falazásért. A feljelentés bűnös elmulasztásáért. Karcser! Egy nap karcser, mindenkinek, a víz és az étel teljes megvonása mellett... Végeztem... Elmehetnek...

PÖRGE *bután sűg, mint aki segíteni szeretne*

Méltóztassék megfontolni, igazgató úr, nem férnek be ennyien...

DIRI *nem türtőzteti magát*

Felváltva, testnevelő úr, a sorszámok szerint, megértette végre...?!

PÖRGE

Jelentem, meg.

DIRI

Akkor mire vár? Végrehajtani!

PÖRGE

Római egyes, előlépni. *Lehajol, elveszi a cipőfűzőjét, majd a szíját. A fiú nadrágja lecsúszik, Pörge felkapja, humoros-kínos megalázó szertartás. Karcserbe! Indulás!*

Mindenki el

DIRI *egyedűl; az asztaura borul, és zokog, mint egy felszarvazott férj*

Mit tettek velem... Mit mertek tenni velem...

Sötét

TIZENKETTEDIK JELENET / APÁNK ÉS ISTEN ELŐTT

A Feleség pakol, elmenni készül. B. tehetetlenül nézi.

B. *valahogy meg akarja szólítani*

Megnéztem a karcert... Arra sétáltam...

FELESÉG *enyhe éllel*

Csak tán nem Auschwitzban jártál...

B.

De, majdnem... Én voltam a római egyes... A lágerben más számot kaptam... Egyre megy...

FELESÉG

Gondoltam... A szüleim is folyton ott kószáltak, amíg éltek... Én meg nem... Nem tartottam velük, soha... Csak kényszerből legfeljebb.

B.

Minden olyan, mint volt... Csupa rom, romhalmaz... De a régi felírás azért még kibetűzhető: államilag engedélyezett fiúinternátus... Mintha rá se tették volna a kezüket, azóta.

FELESÉG

Nem is tették, biztosan...

B.

Egy emléktáblát azért kapott, zászlótartóval... A főbejárat melletti falon, jobbra... Itt élt és alkotott... A Diri. Nem hittem volna... Élt és alkotott... Elfüstölték őt is, Auschwitzban...

FELESÉG

Mit alkotott?

B.

Zsidó volt, nocsak.

FELESÉG

Mindjárt gondoltam... Echte zsidó... Ott is maradt Auschwitzban...

Mint lényegében te is... Alig van különbség köztetek... Lehet, hogy nincs is... Mit alkotott a szerencsétlen, megtudtad?

B.

Meg. De még mennyire...!

FELESÉG

Na és mit?

B.

Engem...

FELESÉG

Téged? Te vagy az életműve...? Nagyszerű!

B.

Én. Én is... Foglyokat alkotott... Ez volt az igazi életműve...

Tökéletesen felkészített minket az auschwitzi appelekre, mert őt is erre képezték ki... Rapporttal, meg szilenciummal, meg memoriterrel, meg az isten tudja még mivel... Nagyszerűen képzett foglyok lettünk... Minden falról a jóságos kormányzó arcképe nézett le ránk, mosolyogva bátorított minket... Éjjel, nappal... Apánk és Isten előtt mindig bűnösök vagyunk... Tudós volt a mi Dirink, nem

akárki... Fogolynak lenni: ez lett a főhivatásunk... Az engedelmesség megszállottai lettünk... Elfüstölték... Eredményes neveltetésem végső igazolásaként...

FELESÉG

Béke poraira.

B.

Igen-igen... A Semmi ügyében teljesített szolgálatot.

Hosszabb szünet

B.

Nem zsidó, azt mondod...?

FELESÉG *nem érti*

Ki?

B. *nehezen mondja ki*

Hát akid van... Akid lett... Azt mondtad nem zsidó... És összeházasodtok...

FELESÉG *felszabadultan, az elhatározásból merítve erőt*

Igen, persze... Nem zsidó... Egyáltalán nem az... Ne kezdjük megint, jó?

B. *kitör*

Minek nézel te engem? Talán valami negatív fajvédőnek?! Helyes, semmi kifogásom ellene, de lássunk tisztán. Az asszimiláció itt nem egy fajnak... fajnak!? nevetnem kell! ...egy másik fajhoz való... fajhoz? ...nevetnem kell!... asszimilációja, hanem a fennállóhoz, a fennálló körülményekhez, a létező viszonyokhoz való totális asszimiláció... Képtelen vagyok asszimilálódni a fennállóhoz, a

létezőhöz, az élethez, és ennek ellenére mégis fennállok, létezem és élek, de úgy, hogy tudom, képtelen vagyok rá, ha asszimilálódok az még előbb megölné, mint az hogy nem asszimilálódok, ami úgyszintén megöl tulajdonképpen... És ebben a tekintetben tökmindegy, hogy zsidó vagyok-e, vagy nemzsidó, habár itt a zsidóság tagadhatatlan nagy előny... Csakis és kizárólag ebből az egyetlen szemszögből vagyok hajlandó zsidó lenni... Mert füttyülök rá, hogy mi vagyok... Legalább a kudarcra törekedni kell...

FELESÉG

Megyek. *Nem mozdul.*

Sötét

TIZENHARMADIK JELENET / VAN ITT VALAKI?

*Nagy kavarodás, csomagok,
 batyuk, kiáltozások, abszurd sietség.
 A Dirít játszó színész kiosztja a fejadagokat,
 Pörge üvöltözik, lökdösődik stb., apokaliptikus szél súvit.
 B.-t olykor megfogják, ide-oda cipelik, leteszik,
 teljesen értelmetlenül.
 Az egész jelenet álomként hat, egy pokoli álom.*

B. *beteg* fekszik, fölemelkedik olykor, figyel
 A fejadag! A fejadagom! Hol van a fejadagom?

DIRI *elrohanva*

Kiosztottam, pontosan kiosztottam. A parancs szerint... Egyszeri
 hideg élelemfejadag... A parancs szerint... tízesével... pontosan...
 Valaki elvitte...

PÖRGE *éllel*

A Tanító úr...! Mindannyiunk makulátlan tanítója és kioktatója...
Elrohan.

B.

Vége, vége... Nincs tovább... Ő persze megduplázta az esélyeit...
 Gratulálok... Itt fogok elfogyni... Elpusztulni... Semmi, semmi,
 semmi... A semmi... Az én esélyem... Ami a Tanító úré lett...
 Értem... Tökéletesen értem... *Ordít a visszhangtalan térben.*
 Vége...? Vége...? Van itt valaki...? Nincs... Túl sokan vannak...
 Nincs senki... Fejadag...! Fejadag...! Kell... Kell... Kell... Kell...
Teljesen egyedül marad, szinte suttogva. Van itt valaki...?
Tárgyilagosan, mint aki a halálra készül. Az én esélyem, a Tanító
úr kezében... Megduplázott esély... Logikus... Értem... Jön felé a

Tanító úr, imbolyogva, messziről, irreálisan. B. fölemelkedik, majd visszaesik, nyilván képzelen, azt hiszi. Feladja, lehanyatlik.

TANÍTÓ ÚR *kezében csomag, a fejadag. Leteszi a mellére.*

Számon kérőn

De hát hogy képzelted? Hogy is képzelted? Ugyanúgy eltűnik

B. *ismételi magának, közben kikél a betegágyból, és elindult arra, ahol a Tanító úr eltűnt*

Hogy képzelted...? Hogy képzelted...?

Sötét

TIZENNEGYEDIK JELENET / „KÖSZÖNJETEK A BÁCSINAK”

Mindenki a színen van, kivéve a feleséget, a fiút és a lányt játszó színészeket. Ülnek a presszóban, hangulat.

B. egyedül, vár, feszülten.

Belép a feleség a két gyerekekkel, a B.-től legtávolabbi ponton, olyan oldalról, hogy B. nem veheti észre őket. A feleség egy csomagot hoz, kísértetiesen hasonlít a Tanító úr fejadag-csomagjához.

Megállnak, nézik, majd elindulnak felé.

FELESÉG

KöszönjeteK a bácsinak. KöszönjeteK szépen.

FIÚ

Jó napot.

LÁNY

Jó napot.

FELESÉG

Úgy.

B. rémült jókedv

Na nézd csak, nézd.

FELESÉG

A gyógyszerek, tessék. *Kedves akar lenni, de nem sikerül.* A fejadag...

B. csak a gyermekeket nézi

Igen-igen. Köszönöm. *Ügyetlenül.* Nem ültök le? *Nincs üres szék.*

FELESÉG

Nem, mennünk kell, köszönöm. KöszönjeteK a bácsinak.

FIÚ

Jó napot.

LÁNY

Jó napot.

FELESÉG

Úgy-úgy.

Sötét

TIZENÖTÖDIK JELENET / NEM, ÁMEN

*B. egyedül a nagy térben, fekszik a padlón, összekucorodva,
egyetlen fényben, fokozhatatlan egyedüllétben.*

B.

Köszönjetek a bácsinak

Szünet

Köszönjetek a bácsinak

Köszönjetek szépen

Szünet

Úgy

Úgy

Szünet

Hallasz?

Hallasz engem?

Szünet

Köszönjetek szépen

Szünet

Nem?

Szünet

“Nem!”

Ámen

*(apró kavicsok hullanak a magasból,
az egész játéktérre, kivéve a szereplőt;
mintha manna volna; lassan sötét)*

VÉGE